

Mati Salundi

Kristiine Vahtramäe

Marika Veisson

Mida ootab lapsevanem?

Eesti koostöö kogu programmijuht Mati Salundi ja TLÜ sotsiaaltöö instituudi dotsent Anne Tiko viisid möödunud kevadel läbi ühise uuringu, kus selgitasid, mida ootavad esimesse klassi astuvate laste vanemad lasteaialt, koolilt, õpetajalt, kohalikult omavalitsuselt.

Aprillis 2009 kommenteerisid Hariduse vestlusringis uuringu tulemusi selle korraldaja Mati Salundi, retsensent, TLÜ kasvatusteaduse instituudi professor Marika Veisson ja lastevanemate liidu koolitusjuht Kristiine Vahtramäe.

Kooliküpsus

Ühe teemana uuriti vanemate suhtumist oma lapse kooliküpsusse. Mati Salundi tões, et paljud 2326 küsimustikule vastanud lapsevanemast ei osanud öelda, kas nende laps läheb kooli rõõmu, mure või hirmuga, ometi peaks kuueaastase lapse pealt näha olema, kuidas ta kooliminekusse suhtub. Õnneks oli siiski vähe neid, kes arvasid, et nende laps läheb kooli hirmuga.

Kristiine Vahtramäe lisas, et küsimusele, missuguste tunnetega laps kooli läheb, pole lihtne vastata. Osa lapsevanemaid hirmutab lapsi kooliga: „Kui sa kooli lähed, ei oska sa seal mitte mi-

dagil!” Mõned vanemad räägivad kooli rangest korrast. Üks laps küsis esimesel koolipäeval õpetajalt, kas koolis tõesti saab riielda. Õpetaja hakkas naerma ja ütles, et saavad ainult need, kes teistele liiga teevad. Mitu last hingas selle peale kergendatult.

Uuring näitas, et paljud lapsevanemad peavad õpetajat mitte ainult lapse rõõmude, vaid ka murede allikaks. Lapsed teeb murelikuks õpetajaga suhtlemine, saadud hinded, eksamid jms.

Marika Veisson täiendas, et uuringu järgi on õpilastele mure allikaks vaid mingi osa õpetajaid. Mõned TLÜ-s tehtud uuringud näitavad, et ainult kolmandik lastest usaldab oma õpetajat ning et muret tuleb lastel palju juurde siis, kui neile hakatakse teises klassis hindeid panema.

Kristiine Vahtramäe märkis, et mõnigi kord on murede allikas see, et laps pole kooliks valmis, sest vanema arvates tä-

hendab kooliküpsus lapse 7-aastaseks saamist. Lapsele ja tema vanematele on muidugi šokk suur, kui selgub, et nende laps ainsana ei loe, kirjuta ega arvuta ning kardab kaasõpilaste ja õpetajaga suhelda.

Marika Veissoni sõnul kuulub laste kooliks valmistamise juurde positiivse hoiaku loomine kooli ja õpetajasse. Hirmud kooli ees tuleb maha võtta, paraku väärtustab enamik lapsevanemaid vaid lugemis-, kirjutamis- ja arvutusoskust. Sama kinnitab TLÜ doktorandi Kerstin Kõöbi uuring. Koostöö kogu uurimus näitab, et vanemad on siiski hakanud ka oma lapse sotsiaalseid oskusi väärtustama.

Veisson lisas, et suhtumine kooliküpsusse on nii selle kui ka TLÜ-s tehtud uuringute järgi piirkonniti erinev. Väiksesse maakooli mineva lapse vanemad oma lapse kooliküpsust eriti ei jälgi ning usuvad, et küll laps kodukoha koolis

hakkama saab. Ka lasteaia õppekava ei nõua, et laps peaks oskama kooli minnes lugeda, kirjutada, arvutada. Ei saagi nõuda, sest mõni laps on lugemiseks küps kolme-, mõni võib-olla alles kümneaastaselt. Teisalt suruvad vanemad, kes tahavad oma last mainekasse vastuvõtukatsetega linnakooli panna, lugemist ja arvutamist kodus päris tugevasti peale. Kui lapsed võetakse esimesse klassi katsetega, peavad katsed olema mängulised ja lapsesõbralikud, paraku alati ei ole.

Koostöö koduga

Uuringu põhjal on ligi 80% lapsevanematest valmis tegema kooliga senisest rohkem koostööd. Väga oluliseks peab kooli koostööd koduga 59,9% põhiharidusega, 72,9% keskharidusega ja 87,9% kõrgharidusega vanematest.

Kristiine Vahtramäe ütles kommentaariks, et koostöösoovist ei piisa, selleks peab ka aega olema.

Marika Veisson: „Meil on kõik ülekoormatud: lapsed, õpetajad, lapsevanemad. Meie lasteaiapäev kestab 12 tundi, Soomes ei tohi laps olla lasteaia üle üheksa tunni. Õpetajad ei jõua ainetundega ära anda, millal siis veel lapsevanematega suhelda. Samas on suhtlemine väga oluline. Ja suhelda tuleb ka koolijuhiga, sotsiaalpedagoogi, logopeedi ja teistega – kõigiga, kellega laps kokku puutub. Mõned koolid õnneks siiski suudavad seda.”

Kristiine Vahtramäe pidas üheks probleemiks seda, et lapsevanemad lähevad küll kooli, aga kardavad konflikte ja jäta-avad seepärast olulisi asju rääkimata. Tihti ei räägita ka tervise probleemidest, kuna tuntakse valehäbi. Õpetajad räägivad peamiselt sellest, mis on hästi. Kui pole julgust kohe alguses tõde välja öelda, kasvab mõni konflikt väga suureks.

Tervis, turvalisus

Uuringust selgus, et osa lapsevanemaid ei ole rahul sellega, et nende lapse terviseprobleemid avastatakse alles esimeses klassis, mitte aga lasteaia alguses või varemgi. Erivajadusega laste vanemad nõuavad kooli abiõpetajaid. Tallinna ja Ida-Virumaa lapsevanemad leiavad, et koolil peaks olema kindlasti ka turvamees, seevastu Hiiumaa lapsevanemad seda oluliseks ei pea.

Marika Veisson leidis, et lapsevanemate mure laste tervise pärast on tuntuks. Eda Heinla TLÜ-s tehtud uuringust on selgunud, et tervis on inimeste väärtuste hierarhias alles 19. kohal. Lapsed ise hoolivad tervisest samuti vähe. Uuringu „Kool kui arengukeskkond” järgi on õpilastele nende tervis tähtsusest alles kümnendal kohal. Samal ajal näeme inimarengu aruandest, et Eesti laste tervis on tõsine probleem.

Kooli suurus ja asukoht

Mati Salundi tõi esile, et paljud lapsevanemad hindavad kõrgelt täistsükliga keskkooli. Algkooli või lasteaeda-alkooli paneb oma lapsed vaid 1,0–2,8% vanematest, põhikooli 25,8% ja keskkooli 69,4%. Ligi 40% lapsevanematest on valmis täistsükliga keskkooli pärast teise kohta elamagi kolima.

Lapsevanemate hinnangutes on näha teatavaid vasturääkivusi. Vanemad märgivad, et kool peab olema väike ja kodu lähedal, aga enamik neist paneb oma lapse siiski kodust kaugel asuvasse suurde kooli. Uurimuse statistikat mõjutab muidugi ka see, et palju lapsevanemaid-peresid elabki suurte koolide läheduses. Samas teadis Kristiine Vahtramäe mitut piirkonda, kus buss sõidab külavahelt läbi, korjab lapsed kokku ja viib linna kooli. Ka tema ise kolis lapsele sobiva kooli leidmiseks linna elama (maakoolis puudus logopeed).

Mati Salundi pakkus välja idee suurest liitkoolist, mis koosneks tugevast põhikoolist ja filiaalidest – 4–5 kilomeetri raadiusse jäävatest algkoolidest. Nii tekiks ka maal kodulähedased suured koolid.

Teise variandina pakkus Salundi välja kutsekooliga integreeritud kooli nagu Väike-Maarjas. Vanemad tunduvad integratsiooni hästi suhtuvat. 42,9% leiab, et gümnaasium ja kutsekool olgu „igal juhul” samaväärsed koolid, 30,7% arvab, et „pigem” samaväärsed. Kindlasti peab aga pikendama kutsekoolis õppimise aega, et õpilased jõuaksid kutse kõrvalt omandada ka heal tasemel keskhariduse. Praegu lähevad kutsekooli keskmisest kehvemate hinnetega noored, kes peavad seal üldhariduse omandama kiiremini kui keskkooli jäänud võimekamad lapsed.

Tugev põhikool

Lapsevanemad ei suutu valdade liitmis- ja tugevamate põhikoolide avamisse nii valuliselt kui kohalikud võimud. Kaks kolmandikku vanematest leiab, et vallad peavad tegema rohkem koostööd. Salundi lisas, et 68,5% lapsevanematest soovis sõltumatut ja omaette koolitüübi põhikooli. Seega pole lastevanematel ka kuigi suurt vastuseisu põhikoolide eraldamisele gümnaasiumidest. Lasteaia ja esimese klassi laste vanemad toetavad tugeva põhikooli ideed. Salundi arvab, et on vaja jätku-uuringut, millega saaks teada ka vanemate õpilaste arvamuse. Tema hinnangul ei tasu igast maagümnaasiumist siiski põhikooli teha. Loodetavasti arvestatakse seda ka koolivõrgu optimeerimiskava koostamisel.

Uuringut tuleb jätkata

Ka Kristiine Vahtramäe arvates tuleb uuringut jätkata. Uue küsitluse võiks teha siis, kui samad lapsed lõpetavad teise klassi: esimene klass on liiga lasteaiaasarnane ja selle uurimine palju uut teavet ei anna. Aga teisest-kolmandast klassist saavad vanemad õpetajaga juba harvem kokku ja kohe hakkab ka lastevanemate liidule õpetaja ja õpilaste halbade suhete kohta kaebusi laekuma. Jätku-uuring näitaks ehk selgemini ära kaebuste põhjused.

Marika Veissoni arvates tuleks seejärel edasi uurida viiendat ja seitsmendat, aga võib-olla ka põhikooli lõpuklassi – siis tekiks tervikpilt. TLÜ-s on mõningaid nende klasside uuringuid tehtud. Karin Luki doktoritöö on kinnitanud oletust, et keskastme tasemel ei ole kooli ja lapsevanemate koostöö hea, lasteaia on see parem. Praegu uurib TLÜ doktorant Silvi Suur vanemate koostööd kooliga. Üldine mulje on, et koolid on orienteeritud pigem aineõpetusele kui koostööle.